

**Рівненський державний
гуманітарний університет**

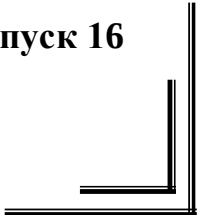

Актуальні питання психологічної науки

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 16

Рівне - 2022

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. Рівне: РДГУ, 2022. Вип. 16. 120 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Ставицька О.Г. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ.

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 5 від 26 травня 2022 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2022

реалістична оцінка себе як особистості та своїх знань і професійних здібностей);

3) диференціація (здатність витягувати з традиційної загально-психолого-педагогічної підготовки інформацію, необхідну для вирішення деяких педагогічних завдань);

4) комплексність (синтезований підхід до інтегрованих формувань, що охоплює весь арсенал накопичених знань: методичних, технологічно професійних, психолого педагогічних, які забезпечують ефективне вирішення освітніх, виховних і розвиваючих завдань);

5) активність (наполеглива праця в напрямку від набутого до недосяжного);

6) послідовність (ступінь узгодженості всіх мотивів діяльності учня);

7) динамізм є відмінною рисою становлення та розвитку руху з умовного вихідного рівня (інтерес до психології) до умовної підготовки (професійна зрілість) [2, с. 17].

Підводячи підсумок, можна сказати, що процес формування сприятливого соціально-психологічного клімату особистості в підлітковій групі – це розвиток основних, домінуючих, провідних мотивів поведінки та вчинків особистості школяра.

На соціально психологічний клімат впливають як об'єктивні фактори (тип організації), так і суб'єктивні фактори (оцінка поведінки інших).

Список використаних джерел:

1. Башкатов І.П. Психологія неформальної молоді та молодіжних груп. Інформпечат, 2010. 335 с.
2. Клейберг Ю.А. Конфлікти та відхилення в соціальних системах. Кемерово: Кузбаський ун-т, 2015. 141 с.
3. Наумчик Н.В. До проблеми психічної саморегуляції особистості / Практ. психологія та соціальна робота. 2016. №1. С. 57-60.

ВІЙСЬКОВІ ДІЇ ЯК ЧИННИК МІЖОСОБИСТІСНОГО КОНФЛІКТУ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Зайчук Оксана, здобувач ОС «магістр», 1 курс, РДГУ

Керівник: Камінська О. В., доктор психологічних наук, професор

Під час військових конфліктів однією з найуразливіших та незахищених категорій цивільного населення є діти та підлітки.

У підлітковому віці психіка є вразливою, оскільки вона ще формується. На це накладаються гормональні перебудови, що робить дітей

цього віку ще більш чутливими до всього, що їх оточує та відбувається з ними.

Метою роботи є аналіз впливу військових дій на міжособистісні конфлікти в підлітковому віці.

Підлітки проявляють емоції дуже незвичним способом. Підліток може стати надмірно дратівливим абсолютно на все: до нього не підійти, не попросити. Також вони можуть ображатися. Стають вразливими. При цьому, ображаються вони лише на близьких: на братів, сестер, найближчих друзів, батьків. Підлітки можуть ставати гнівними, злитися на все, кричати, матюкатись. Є ще один тип реакції, який дуже незвичний для дорослих – це абсолютний спокій, позитив, незворушливість, ніби взагалі нічого не відбувається. Ніби все абсолютно нормально.

Відчуття агресії. Агресія – це поведінка у відповідь на емоцію злості. Відчувати агресію – це нормально. Проте її не можна скеровувати на себе та на інших, щодо цього мають існувати правила і важливо скеровувати дітей щодо слідування цих правил.

Нав'язливі думки. Коли в дитини неконтрольовано або, наприклад, через різкий шум виникають спогади та думки про жахи, які вона пережила, можливо застосувати техніки заземлення, які допоможуть повернути собі відчуття безпеки.

Наразі експерти зазначають – існують 3 види загрози для дітей, що опинилися безпосередньо в зоні воєнного конфлікту.

1. Суто військові – ризик безпосереднього залучення дітей до воєнних дій. Тобто, коли діти беруть участь у вогневих контактах і боях.

2. Ураження боеприпасами – коли існує ризик потрапляння під обстріли, снайперський вогонь, руйнування будинків і промислових конструкцій, травмування або загибель внаслідок підриву вибухонебезпечних пристроїв та потрапляння на мінні поля.

3. Залучення до воєнних дій – як комбатантів, медичного чи персоналу обслуговування. [1. с.1].

Під час військових дій життя та особиста безпека кожної людини є ключовими. Особливо це стосується підлітків, які дуже вразливі, хоч інколи і хочуть здаватися дорослішими ніж вони є.

Міжособистісні конфлікти - це зіткнення індивідумів між собою на підставі протилежно направлених мотивів. Міжособистісні конфлікти мають такі специфічні властивості: - протиборство людей відбувається безпосередньо (суперники стикаються лицем до лица); - проявляється весь спектр об'єктивних і суб'єктивних причин; - висока емоційність; - зачіпаються інтереси не тільки суб'єктів конфлікту, а й тих, з ким вони безпосередньо пов'язані службовими або міжособистісними відносинами; -

міжособистісні конфлікти є своєрідним полігоном для перевірки характерів, темпераментів, інтелекту, волі та інших індивідуально-психологічних властивостей суб'єктів конфліктного протистояння.

Основними ознаками міжособистісного конфлікту є [2, с.27]: наявність як мінімум двох конфліктуючих сторін; наявність зони розбіжностей між конфліктуючими; дії конфліктуючих сторін спрямовані одна проти іншої; конфлікт пробігає, як правило, у відкритій формі; протиборство відбувається безпосередньо, на основі зіткнення особистісних мотивів; сторони конфлікту по-різному бачать способи виходу із конфлікту; міжособистісні конфлікти для суб'єктів конфліктної взаємодії є своєрідним протистоянням індивідуально-психологічних особливостей; висока емоційність й охоплення практично всіх сторін відносин між конфліктуючими суб'єктами. До основних причин виникнення міжособистісних конфліктів можна віднести наступні фактори: ресурсно-матеріальні, інформаційні, поведінкові, фактори відносин, ціннісні та структурні фактори [2, с.28-29].

Головними учасниками конфлікту є протидіючі сторони або супротивники. Вони утворюють стержень конфлікту. При виході із протиборства хоча б однієї з головних сторін конфлікт припиняється.

Конфлікт - це не скасування «повсякденного» життя, а навпроти, твердження «прози» життя; це не переживання задоволення, а навпроти, переживання негативних емоцій і т.д. Конфлікт - це не гра. Конфлікт - це завжди серйозно!

У переживанні стресу підлітками варто виділити деякі моменти. Віковою нормою для підлітка є виражений емоційний рівень реагування на труднощі життя, «запекла боротьба» за свою самостійність і незалежність від батьків. Підліток хоче більш чітко усвідомлювати своє місце в суспільстві. Зрозуміти своє призначення в житті. Однак у підлітка ще не сформований індивідуальний стиль подолання стресу, підліток шукає соціальну підтримку та, водночас, демонструє агресію. Так, в силу свого віку підлітки перебувають на умовній межі переходу від дитинства до зрілості, коли вектор поведінки може легко змінюватись, як у бік адаптивної, так і дезадаптованої поведінки. І вже цей вибір призведе до стійкої стратегії поведінки. Тому старші школярі вимагають в силу своїх вікових особливостей своєчасної підтримки (слова: «я знаю, ти з цим впораєшся, і я допоможу тобі, якщо дозволиш», або: «я розумію, що ти не хочеш кричати, просто ти дуже засмучений»), яка допоможе проявитися соціально адаптивним формам поведінки [3, с.63].

Дитяча психіка має велику здатність до самовідновлення і, в більшості випадків підліток може впоратися з наслідками травми за

допомогою підтримки близьких людей. Якщо ж така підтримка не буде надана, можлива поява загострення асоціальної поведінки, поява девіантних форм поведінки, посилення депресивних станів, розвиток залежностей (комп'ютерної, алкогольної, тощо).

Список використаних джерел:

1. Війна і діти: конвенційно-моральний аспект. 19 Січня 2021. <https://armyinform.com.ua>.
2. Ємельяненко Л.М., Петюх В.М., Торгова Л.В., Гриненко А.М. Конфліктологія: навч. посіб. / за заг. ред. В.М. Петюха, Л.В. Торгової. Київ: КНЕУ, 2003. 315 с.
3. Циганенко, О. Масик, О. Григор'єва та ін. Ми ПЕРЕЖИЛИ. Техніки відновлення для сімей військових, цивільних та дітей. Друге видання: практ. посіб. для внутрішньо переміщених осіб, демобілізованих та їхніх сімей / Психологічна кризова служба ГО «УАФПНПП», Посольство Сполученого королівства Великої Британії та Північної Ірландії в Україні. за наук. ред. Г. В. Циганенко. Дніпро : Середняк Т.К., 2019. 96 с.

**ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ
ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ**

Касянчик Людмила, здобувач ОС «бакалавр», 4 курс, НУВГП

Керівник: Ставицький О.О., доктор психологічних наук, професор

Для дослідження структури і проявів агресивності нами були взяті дві методики: малюнковий тест «Дім. Дерево. Людина» та відомі тест-опитувальник Басса-Даркі (модифікований) і шкала самооцінки Ч.Д.Спілбергер та Ю.Л.Ханіна. Ми зупинили наш вибір на тесті «Дім. Дерево. Людина» через припущення, що в результаті якісного та кількісного аналізу малюнків, інтерпретації отриманих даних ми зможемо виявити ознаки тривожності та агресивності у досліджуваних. Окрім того, кількісний аналіз малюнків передбачає умовне виділення кількох симптомокомплексів, серед яких ворожість та тривожність. Звичайно, що отримані бали по даним симптомокомплексам є суб'єктивною і досить умовною цифрою, але це дасть нам можливість порівняти результати досліджуваних, отримані як в результаті обстеження за допомогою інших методик, так і результати членів групи вцілому.

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Психосоціальна допомога в умовах кризи	4
Бабак К. Роль прив'язаності у сприйманні романтичних взаємин чоловіками та жінками.....	6
Главінська О. Особливості психологічного супроводу призовників строкової служби.....	8
Романюк В. Механізм боротьби або втечі як модель поведінки: психофізіологічні та клінічні аспекти.....	9
Рудюк О. Ціннісні пріоритети суб'єктів освітнього процесу у вищій школі.....	13
Савуляк В., Камінський А., Чичук Ю. Використання групового фокусованого інтерв'ю при підготовці соціальних проєктів для внутрішньо переміщених осіб.....	16
Савуляк В., Курята Н., Бабак А. Порівняльний аналіз ефективності кількісних і якісних методів соціально-психологічних досліджень	20
Андрійчук М. Особистісно-професійне самовизначення у ранній юності ...	25
Апостол М. Основні напрямки вивчення самореалізації особистості у психологічній науці.....	27
Бабак А. Психологічні чинники виникнення інтернет-адикції в підлітковому віці	30
Байдак В. Волонтерська діяльність студентської молоді	33
Балаушко О. Психологічні особливості виникнення шкільної дезаптації у дітей молодшого шкільного віку.....	34
Вінярська М. Особистісне самовизначення студентів у освітньому процесі.....	36
Воробей О. Психологічні особливості дітей підліткового віку та їх урахування в педагогічному процесі	39
Гамчук М. Психокорекційна робота з батьками, які виховують дітей з особливими потребами.....	42
Грицюк К. Психологічні особливості подолання тривожності студентів-психологів в умовах війни	43
Гурінчук Д. Професійне самовизначення: теоретичний аналіз.....	46
Гуцало Д. Психологічні особливості соціально-психологічної адаптації вимушено переселених осіб	48
Дереженко С. Психокорекція соціально-психологічного клімату в групі підлітків.....	51
Зайчук О. Військові дії як чинник міжособистісного конфлікту в	

підлітковому віці	53
Касянчик Л. Емпіричне дослідження психологічних чинників девіантної поведінки дітей підліткового віку	56
Кобець Д. Проблема креативності в психологічній науці	58
Козенюк М. Співвідношення емоційного інтелекту та комунікативної компетентності студентської молоді	60
Козенюк М. Теоретичний аналіз проблеми комунікативної компетентності студентської молоді	64
Конончук А. Психологічні особливості розвитку юнацького віку	66
Крук Я. Психологічні чинники підвищеної агресивності у дітей молодшого шкільного віку	69
Куришко А. Психологічні чинники подолання інтернет-залежності у підлітків	71
Курята Н. Дослідження життєстійкості як умови професійного зростання студента психолога	73
Левандовська А. Психологічні дослідження емоційного інтелекту у сучасній науці	75
Микитюк В. Психологічні особливості прояву агресивної поведінки у підлітковому віці	78
Мельникович І. Психологічні особливості прояву тривожності у підлітковому віці	80
Мовчко О. Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на виникнення депресивних станів	83
Осіпчук А. Особливості формування гендерної ідентичності особистості у підлітковому віці	85
Парчук Т. Емоційний інтелект як чинник саморегуляції студентської молоді	88
Подерня Н. Психологічні чинники успішної адаптації особистості у соціальному середовищі	93
Пшенична Л. Емпатія як чинник розвитку міжособистісних відносин	95
Радчук О. Вплив емоційного інтелекту на розвиток міжособистісних стосунків сучасної молоді	98
Романюк О. Психологічні особливості впливу емпатії на розвиток комунікативної компетентності студентів	100
Сова Я. Психологічні проблеми вимушених трудових мігрантів	102
Хома О. Психологічні підходи до вивчення феномену академічної прокрастинації у студентському віці	105
Хомюк І. Психологія конфлікту у сучасній науці	108
Цицюра Д. Експериментальне дослідження проявів булінгу в освітньому середовищі	111

Цицюра О. Самоактуалізація майбутніх психологів у процесі професійної підготовки	114
Шуріна В. Психологічна корекція комунікативних навичок студентів	116
Зміст	118

Електронне видання

Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства

Випуск 16

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Формат 60x80/16. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 5,9.